

Te vagy első az országban
 Fejedelmünk után :
 Erdély minden táján
 Jószágod akárhány.

Vagy :

De a jóban telhetetlen,
 Mind magasabbra lát :
 A császár udvarát
 Követei járják :
 Német haddal fejedelem
 Akar lenni, mondják.

Vagy :

Nem oszlik szét nehéz felhő
 Bánffy, Béldi gondja.
 A gyanú zord fája
 Leveleit hajtja.

A bírálók azt vallják, hogy a pályadíjak nem arra valók, hogy ki ne adják, de hogy jutalmul, ösztökélésül szolgáljanak. Avval a szándékkal fogtak a beérkezett művek előlvasásához, hogy ha valamelyik (hirlapi nyelven szólva) a közölhetés mértékét megüti, a pályadíj kiadását javasolják. De ezt javasolni a legjobb akarattal sem bírják.

A választmány hozzájárult a bírálók véleményéhez és a jeligés levélkéket elégette.

A pályázat újra ki fog tüzetni.

Új könyvek.

Az „**Egyetemes Irodalomtörténet**“ első kötete nem rég hagyta el a sajtót és lepte meg kellemesen az irodalom barátait külső díszének választékos formája, tartalmának kiváló becses volta, érdekessége és illusztrációinak gazdagsága által. Első terméke ez annak a nagyszabású vállalatnak, melyet *Heinrich* Gusztáv szerkesztésében, a vallás- és közoktatási m. k. minister támogatásával, a Franklin-Társulat indított meg abból a czélből, hogy a világirodalom ismeretével gazdagítsa a magyar művelt közönséget. Az egész föld kultur-népeinek irodalmát fogja ismertetni e hatalmas munka, melynek most megjelent első kötete az ókori keleti népeket és a görög irodalmat a legrégebb időtől a jelenkorig öleli fel. A második kötet a római irodalmat s a római állam romjain keletkezett román népek irodalmát, a harmadik a germán nemzetekét, a negyedik a szláv és az ural-altáji népeket, az ötödik saját nemzeti irodalmunkat fogja tárgyalni. A munkák írói legkiválóbb szakembereink, az illusztrációk hiteles eredeti műtárgyak, képek stb. reproduk-

czioi. A szerkesztő (Heinrich Gusztáv) előszavában önérzettel hangsúlyozza, hogy a nagy gonddal előkészített munka „tudományos érték és fényes kiállítás tekintetében messze túlhaladja a külföldön eddig megjelent hasonló tárgyú vállalatokat.“ Ezt az előttünk fekvő első kötet igazolja is. Ennek tartalma I. *Keleti népek*, ú. m.: India, *Fiók* Károlytól; Khina és Japán, írta *Kühnert* Ferencz és *Fiók* Károly; Egyiptom, *Mahler* Edétől; Babylon-Assyria, ugyanattól; Héberék, írta *Neumann* Ede; Avarok, *Goldzieher* Ignácztól; Perzsia, *Kégl* Sándortól; Örmények, *Patrukány* Lukácstól. — II. *Hellének*: Ó-kor, írta *Hegedüs* István, *Latkóczy* Mihály és *Hegedüs* István; Középkor, írta *Pecz* Vilmos; Újkor, írta *Pecz* Vilmos.

A munkatársak ismert neve garancia arra, hogy a lehető legjobban igyekeztek a szép feladatnak megfelelni, melyhez a szerkesztő buzgólkodása s a kiadó és pártfogó áldozatkészsége járulván, páratlan díszmunkával gazdagították a magyar irodalmat.

Szigetvár története jelent meg nem rég negyedrétt formában, szép nyomással, merített papiroson, díszesen illusztrálva. „*Biedermann* Rezső báró megbízásából és nagylelkűségéből írta *Németh* Béla“ s nyomatta a pécsi irodalmi és könyvnyomdai részvénytársaság (391 és XXV. l.) A czimlapon arany-dombornyomásban a szigetvári hősök emléke: a támadó oroszlán ékeskedik. A könyvet Baranyamegye egyik nagybirtokosa: *Biedermann* Rezső báró íratta *Németh* Bélával, ő is adta ki pazar díszszel kiállítva. Olyan hazafias cselekedet ez, a mely dicséretre nem szorúl: a tett maga-magát dicséri. „*Szigetvár története*“ huszonhét nagy nyolczadrét íven, ötvennégy fejezetben a legrégebb őskortól a most folyó 1903. év elejéig terjed. A könyv bár csak egy kis városnak idézi vissza múltját, de a hely, a hol *Zrinyi* Miklós dicső társaival mártírhalált halt a hazáért s a felölelt nagy idő s a tágas keret módot ad a gazdag és változatos tartalomra. Az első fejezet arról tájékoztat, hogy *Szigetvár* a római hódítás óta mindig lakott hely volt, sőt a kőkorban élő embernek is találták a nyomát. A honfoglalás után az *Árpádok* alatt a mai *Szigetvár* helyén monostor állott, valóságos szigeten, a melynek *Lázár-sziget* volt a neve s a premontrei barátok lakták. A szigeti monostor a turóczi prépostságnak volt filiáleja, a melyet *IV. Béla* alapított 1262-ben, tehát ebben az időtájban támadhatott a szigeti monostor is. A premontreiek valószínűen már a *XV.* század folyamán biztosabb helyre költöztek, mert attól kezdve, a török hatalom terjeszkedése miatt, *Szigetvár* erősség jelleget ölt s falai között királyi őrség út állandó tanyát. A legrégebb birtokos-család, a melyről tudunk, s a melynek a mocsarak között elterülő, tán szegénysége miatt *Lázárnak* keresztelt sziget volt a birtoka, birtokáról *Szigethinek* írta magát s a kisebb nemesség osztályába tartozott. Magának a városnak legrégebb nyomára a *XV.* század elején akadunk. A község egy keskeny, keletről-nyugatra huzódó nyelven alakult meg s 1408 táján már mint *oppidum*, mezőváros és erőd szerepelt. *Zrinyi* Miklós korában, tehát a *XVI.* század derekán, a mikor *Sziget* végvár volt a török ellen és szakadatlanul ellenséggel nézett farkasszemet, három része volt *Szigetnek*: a vár, az ó- s az új város.

A középkorban Sziget elég sűrűn cserélte birtokosait. A Hunyadiak korában a hatalmas Garai család birtoka. A Garai Jób kezéből ismét egy hatalmas, történeti szerepet játszó család, az enyingi Törökök kezére került. Szigetvárat Garai Jóbtól csere útján Török Ambrus szerezte meg. Ez a Török Ambrus nagyapja Török Bálintnak, a kinek udvarában Tinódi Sebestyén némely énekét szerezte, a kinek az oldalán vitézséget tanult s a kit Szelejmán Buda alól Sztambulba, a héttoronyba hurezott örökös fogságra. 1543 nyarán a török elfoglalván Péceset, Sziget Ferdinánd király kezére került és zsoldos helyőrséget kapott. Első kapitánya, mint végvárnak, mint a korona birtokának Szegedi György, a kit 1550-ben Tahy Ferencz váltott föl. Ez kétszeres sógorságban állott Zrinyi Miklóssal, Anna nevű huga Zrinyi Miklós János nevű bájának volt a felesége; maga meg Zrinyi-leányt vett feleségül, a kinek a keresztnéve (mint Rákóczi Ferencz anyjának) Ilona volt s a kivel, a mint máig meglevő siremléke mondja: közös sírban pihen, Alsó-Subiczán. Szigetvár kapitányai ezekben a viharos, válságos időkben sűrűn változnak. Dersfi Farkast Kerecsényi László, őt Horváth Márk váltotta föl a kapitányságban. Időközben a rozoga palánkot kitatarozták, meg is bővítették. Horváthnak Stancsics volt a családi neve, de elmagyarosodván, Horváthnak hívatta magát. A szigeti kapitányságot valószínűleg Zrinyi Miklós pártfogásának köszönhette, a kiről azt írja, hogy neki mindig jó gyámola volt. A szigetvári nagy tragédia előtt tíz esztendővel, Horváth Márk parancsnoksága alatt, Ali pasa hadserege ostromolta Szigetet, a melyet Horváth Márk szedett-vetett zsoldosnéppel vitézül megvédelmezett. Ő 1561 novemberéig viselte tisztét, a mikor Zrinyi Miklós jött helyébe, hogy ötödfélév múltán falai alatt megállítsa a világhódító török császárt s hogy falai közé, mert a várat nem tarthatta meg, eltemetkezzék.

Zrinyi Miklós szigeti kapitánysága a legterjedelmesebb része *Németh Béla* monografiájának, körülbelől egyharmada a vaskos kötetnek. Részletes életrajzot ír. Foglalkozik a Zrinyiek eredetével, Zrinyi Miklós kalandos ifjúságával. Részletessé a biografia akkor lesz, a midőn Zrinyi Miklós elvállalta a szigeti kapitányságot. Ezekben az években Zrinyit több csapás érte; meghalt első felesége, s meghalt léghőbb barátja, Nádasdi Tamás nádor. Második felesége a cseh Rosenberg Éva lett, a kit kis gyermekkel hagyott özvegyen; de olyan jó s főként az udvarnál hatalmas barátja, a minő volt Nádasdi Tamás, többé nem tehetett szert. A mellett beteges volt, s az udvari tanácsossal, a melynek tagja volt, nem értett egyet, mert az a béke föntartásán kardoskodott, ő meg háborút akart bármi áron. Királyával sem állott valami jó lábon. Miksa király zokon vette Zrinyitől, hogy magyar királynak jobban szerette volna öcsését, a katonásabb Ferdinándot, Welser Filippinának, az augsburgi kalmár-leánynak az urát. E miatt szakadatlan volt surlódása a koronával. A király gyanús szemmel nézte Zrinyit, kicsinyes vizsgálatokkal zaklatta, majdnem kémekeket tartott körében. A kamarával is, a mely a zsoldot nem fizette, sok kellemetlensége volt. Megszámoltatták abban a hiszemben, hogy rajtafogják a közvagyon hűtelen kezelésén, holott tudták, hogy

nem ő a koronának, de a korona tartozik neki. Még Ferdinándnak adott Zrinyi Miklós nagyobb kölcsönt, a melyet nem fizettek vissza; a melyet úgy akartak törleszteni, hogy esetleg becsületétől és vagyonától fosztják meg. Szulejmán utolsó hadjárata nem érte váratlanul az országot; tudták, hogy még egyszer megpróbálja Bécs meghódítását; tudták, hogy Szigetváron kell fölfogni az első csapást; tudták, hogy Zrinyi Miklós nem fog meghátrálni a veszedelem elől s mégis hagyták, hogy rohanjon a halálba. A királyi hadsereg, hogy védje Béceset, Győr tájékán tétlenül állott, a míg Zrinyi Miklós és társai fölládozták magukat. Németh Béla hét-nyolcz fejezetben, igen részletesen, hiteles források alapján, több helyt plasztikusan és drámai elevenséggel beszéli el a páratlan tusa lefolyását.

Zrinyi halála után Szigetvár átalakult török erősséggé. Szokoli Mohamed, a nagyvezér, olyan buzgalommal látott a munkához, hogy három hét multán a romhalmazban már lakni lehetett. Zrinyi palotáját Iszkender bég foglalta el, a ki előbb Siklósnak volt parancsnoka. Száz évnél tovább bégek parancsoltak Szigetváron; és janicsárok őrködtek a bástya-fokokon s a palánkokon. Buda fölszabadítása után csak hét esztendőre, 1689-ben kapitulált az utolsó szigeti bég. Erősségnek azonban a XVIII. század derekáig megmaradt Zrinyi Miklós hajdani vára; volt szerepe a Rákóczi-forradalomban is s Jeszenszky János volt utolsó parancsnoka. II. József alatt aztán a vár is magánkézre került; eladták Festetics Lajosnak, a szigeti uradalom urának. Ezzel vége szakadt Sziget történelmi szerepének. Átalakult vidéki kisvárossá. Az újabb fejlődés rajzát is adja *Németh Béla*, kinek könyvét jól megválogatott s szépen sikerült képek díszítik. *Szigetvár története* igazi nyeresége monografia irodalmunknak, s méltó elismerés illeti mind fróját, mind a kiadó meczénást, a ki a nagybecsű könyvet könyvtáraknak s intézeteknek ingyen küldette szét, ezáltal is növelvén hazafias áldozatkészségének érdemeit.

Brassó város története forrásaiból (Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó) a IV-ik kötetet adta ki Brassó városa (1903. nagy 8-adrét 647 l.), melynek kiváló érdekességet és az eddigi kötetek felett nagyobb jelentőséget az kölcsönöz, hogy ebben krónikák és olyan történelmi följegyzések foglaltatnak a XVI—XVIII. évszázad keretéből, melyek nemesak Brassó város, hanem sok tekintetben az ország történetére is nagybecsű följegyzéseket tartalmaznak. Bővebb ismertetést és méltatást érdemel.

Zrinyi és Machiavelli cz. a. *Kőrösi* Sándor nagybecsű tanulmányt írt, melynek főcélja kimutatni, hogy Zrinyi Miklósról és az ő műveire mennyi befolyása volt Machiavellinek, a modern történetírás és államtudomány mesterének és műveinek. E végből vizsgálat alá veszi mind Machiavellinek, mind Zrinyinek 1. a politikára és hadtudományra vonatkozó eszméit, 2. műveinek tartalmát, 3. előadásuk módszerét és formai sajátosságait. Végeredményül megállapítja, hogy Zrinyi ismerte és felhasználta Machiavelli műveit és eszméit, de azért Zrinyi minden tekintetben önálló, eredeti tehetség s munkái maradandó becsűek. (Külön nyomat az „Irodalomtört. Közlemények” 1902. évfolyamából, Bp. 1902. 121 l.)

Bruckenthal Sámuel életéről egy kis füzet jelent meg Nagyszébenben (Samuel von Bruckenthal. Zwei Vorträge gehalten von M. Csáki und Fr. Teutsch 1903. 53 l.). Két felolvasás van benne, melyet Csáki Mihály a nagyszébeni Bruckenthal-múzeum igazgatója és Teutsch Frigyes nagygeszéri ev. lelkész tartottak N.-Szebenben, Brukenenthal halálának 200-adik évfordulója alkalmából. A Csáki munkája népszerű előadás volt, melyet a szebeni városházán márcz. 29-én tartott, a Teutsché inkább jellemrajz, melyet a nagyszébeni templomban mondott el Brukenenthal halála napján, ápr. 9-én. Mindkettőt ugyanaz a szellem hatja át: a kegyelet és hála érzete a szászok legnagyobb fia (der grösste Mann unseres Volkes) iránt, a ki tüneményes pályát futott meg Mária Terézia uralkodása alatt, egész a gubernatorságig, legfőbb védelmezője volt a szászok jogainak, nagy vagyont szerzett magának, örökösévé a család kihalása esetére (a mi bekövetkezett) a nagyszébeni ev. egyházközséget tette, gazdag könyvtárát, régiség- és képtárát pedig a nagyszébeni gymnasiumnak nyilvános muzeumúl hagyományozta. Brukenenthal közéleti nagyobbszabású szereplése akkor kezdődik, midőn 1762-ben erdélyi kanczellárrá neveztetett ki s Bucow generalissal az erdélyi határőrség szervezésével bízott meg. 1777-ben lett gubernatorrá s tíz évig állott az erdélyi főkormányzók élén, míg nem József császár 1787. elején állásától elmozdította. Brukenenthal tagadhatatlanul kiváló tehetségű ember volt s nem csupán Mária Terézia kegyence; de azt hisszük, Csáki túlbecsüli jelentőségét, midőn azt hiszi, hogy Mária Terézia az „összbirodalom“ (1) élére akarta állítani, de ő nem akart megválni az erdélyi kormányzóságtól, mely állásában az ő szeretett szász népének inkább szolgálhatott. Brukenenthal jelentőségét akkor ismerjük meg igaz mivoltában, ha az egykorú feljegyzéseket pro et contra kellőleg mérlegeljük. Ezek között *Halmágyi* István még kiadatlan naplója (mely Brukenenthalal bőven foglalkozik) igen érdekes adatokat tartalmaz a szászok méltó büszkesége élet- és jellemrajzához.

1000 francia-magyar példabeszéd (rokonjelentésűek) sorozatát gyűjtötte össze *Koós* Ferencz kir. tanácsos, ny. tanfelügyelő és adta ki párhuzamosan, francia és magyar szöveggel, főkép a francziául tanuló magyar ifjúságnak kívánván azzal szolgálatot tenni. Jellemzően tanúsítja e hosszú sorozat, hogy mennyire egyeznek a különböző nemzetek példabeszédei. (Itt említjük fel, mily hasznos dolog volna, ha valaki a régi már használatból kiment magyar példabeszédeket is összegyűjtené; mennyi életbölcesség nyilvánul azokban. Báthory István egyetlen levelében olvastam pl. ezeket: 1. nem szed az török császár más kosárjába eperjet; 2. nem az ebek áll az kövér ló halála; 3. köss kicsiny keszeget horogra, hogy nagyobb halat fogjál vele.) — Koós példabeszédei ára 60 fillér (Brassó, 1903. 93 l.).

Magyar-lengyel érintkezés a XIV. században. *Pór* Antal történelmi tanulmányaiból egy újabb közérdekű füzet szól arról az élénk érintkezésről és szoros összeköttetésről, mely Magyar és Lengyelország között a XIV. század folyamán fennállott. A Nagy Lajos magyar és lengyel király szazada, kinek anyja is lengyel királyleány volt s kinek leánya is lengyel

királyné lett, a legérdekesebb a két szomszéd ország egymással való viszonya történetének hosszú láncolatában s Pór Antal érdemes munkát végzett, midőn ezt az összeköttetést behatóbb tanulmány tárgyává tette. (Munkája különben lenyomat a „Századok“ 1903. évfolyamából, Bp. 38 l.).

Kuruczvilág czím alatt *Thaly Kálmán* a kuruczvilág nagynevű bűvára és legalaposabb ismerője a Rákóczi-szabadságharcz kétszázados évfordulója alkalmából összegyűjtötte régi költeményeit, s azokat az *Athenaeum* egy csinos kis kötetben kiadta. (Kis 8-adrét 168 l.) Ezek a versek híven visszatükrözik annak a hősi és regényes kornak érzés- és gondolat-világát. Thaly annyira beélte magát a kurucz költészet szellemébe és modorába, hogy a költeményeknek nemcsak szelleme, de külalakja és stylusa is a régi kurucz versekre emlékeztet. Látszik, hogy a kurucz költészet hangulata átment Thalynek lelkébe s a kuruczvilág szelleme annyira hatalmába kerítette, hogy versei őszinte érzésnek, mély hangulatoknak megnyilvánulása. Már akkor is nagy hatást tettek, mikor egyenkint jelentek meg — és ez a hatás ma, mikor a szétszórtan megjelent versek egy kötetbe gyűjtvék össze — reméljük, hogy még inkább növekedni fog. A csinos kötet ára 2 korona. A tiszta jövedelmet a Kassán felállítandó Rákóczi-szobor alapjának gyarapítására ajánlotta fel a kiváló író és a kiadó egyaránt.

Kolozsvár városáról, annak múltjáról, jelenéről, műemlékeiről, régi és jelenlegi iparáról, kereskedelméről, közéletének legjellemzőbb nyilvánulásairól, *Békésy Károly* igen érdekes kis könyvet írt és adott ki (61 lap), mely dióhéjban szép képet nyújt a régi Kolozsvárról. Szébb tanulmány eddigelé nem jelent meg városunkról. Megérdemelné, hogy a városi tanács szélesebb körben terjeszse; többet ér az ephemer értékű alkalmi beszédeknel, jegyzőkönyveknél, mert maradandó emlékekről szól s szébben méltatja városunkat, mint az alkalmi felbuzdulások.

A világtörténelem főbb adatai cz. a dr. *Hazslinszky* Dezső rozsnyói főgymn. tanár összeállította és kiadta az egyetemes történelem legfőbb adatainak időrendi sorozatát. A gymnasiumi, reáliskolai és polgári iskolai tanulóknak segédtankönyvül szánta, úgy gondolkozván, hogy erre azoknak a történelem tanulása közben nagy szükségük van az áttekintés és memorizálás megkönnyítése céljából. Az eseményeket időrendileg adja, tekintet nélkül a különböző népekre. Kezdi az ó-koron Kr. e. az 5000 évvel s folytatja a legújabb korig. Első adata Kr. e. 5000. a szumirekről és akkádokról, ez ősrégi turáni népről szól, kik a legrégebb eddig ismert kulturának megalapítói Babiloniában. „Őshazájuk — úgymond — a középpázsiai fensík; gyökszavaik feltűnően megegyeznek főképp a török és magyar nyelv gyökével; nyelvtanuk a turáni nyelvek sajátosságait tünteti fel. Utolsó adata 1903. tavaszáról a macedoniai forrongásról s arról szól, hogy „az ellenzék obstrukciója (a hadi létszám emelése miatt) Magyarországon késlelteti a *tisztviselők fizetésrendezésének* nagyfontosságú törvényjavaslatát.“ (Ez — reméljük — az új kiadásban már nem lesz benne s a történelem lapjain sem marad megörökítve.) Ára 1 korona.

A magyar helyesírás legújabb történet rendezése alkalmából *Kőrösi* Sándor összeállította az iskolai és akadémiai helyesírás közt levő eltérések sorozatát, az iskolai helyesírás begyakorlására szolgáló feladatokkal és mindkét helyesírás szójegyzékével, iskolai és magánhasználatra. (Bpest, 1903. 61. l. Lampel (Wodianer F.) kiadása, ára 60 fillér.) Minden esetre sajnálatos dolog, hogy a magyar helyesírás ingadozása, többfélesége és különbözőségei mellett ilyen magyarázó könyvekre is szükség van; de ha már egyszer szükség van — jó hogy van ilyen tájékoztató és összehasonlító könyveske. Egységes helyesírás! jöjjön el a te országod, mert addig a magyar helyesírás csak *pium desiderium* marad.

II. Rákóczi Ferencz emlékezete cz. a. megjelent dr. *Márki* Sándor emlékbeszéde, melyet Rákóczi szabadságharcza kezdetének kétszázadik évfordulóján Kolozsvár sz. kir. város törvényhatósági bizottsága f. é. május 24-én tartott rk. díszközgyűlésén elmondott. (Kv. 1903. 20 l.).

„Jogakadémiák és jogi-vizsgálatok“. E cím alatt dr. *Horváth Ödön* kir. tanácsos, az eperjesi jogakadémia dékánja, két nagyobb tanulmányát tette közé a jogakadémiáról és a jogi-vizsgálatokról. A jogi-irodalom terén rég ismert nevű szerzőnek ez a műve lenyomata azoknak a nagy szakértelemmel és gondossággal szerkesztett tanulmányoknak, melyeket e tárgyra vonatkozólag a *Jogi Lexikon* IV. kötete közölt s melyekben — tömör és szabatos előadásban — minden számottevő adatot feldolgozva találunk, mely a czímbebeli kérdésekre vonatkozik. A mű értékét nem kis mértékben fokozza az, hogy az éppen napjainkban jelent meg, mikor a jogi-vizsgálatok reformjának nagy és nehéz kérdése állandóan szönyegen van. A mű a Pallas iródmű és nyomdai részv.-társ. kiadásában jelent meg a *Kösch Árpád* könyvnyomdájában — *Eperjesen* — 2 koronáért kapható.

Teleki Mihály (1634—1690.), Erdély nagy államférfiának élet- és jellemrajzát megírta és e napokban adta ki dr. *Balló István* főgymn. tanár (Csik-Szeredán, 1903. 250 l.). *Balló Istvánnak* (ki egyetemünkről néhány évvel ezelőtt került ki az élet-iskolájába) nem első munkája ez s komoly tanulmányának szép eredménye, mely szélesebb körökben érdemel figyelmet és érdeklődést. Bővebb ismertetésre méltó, most csak jelezzük megjelenését.

A képzelem paedagogiai és didaktikai jelentősége és nevelése felől *Molnár* Sándor kir. gymn. tanár neveléstudományi értekezést adott ki (Miskolcson, 1902. 27 l.), a mely a fantázia jelentőségét tárgyalja a nevelés terén. A képzelem fajairól, eszközeiről (játékok, mesék, regék, elbeszélések, képeskönyvek, a történelem, irodalom és költészet) érdekesen és tanulságosan emelkedik a nevelés szempontjából.

Wund jelentősége a filozófiában cz. a. *Rácz* Lajos sárospataki tanár értekezést írt s adott ki különnyomatként a M. Filoz. Társaság Közleményeiből (Bpest, 1903. 28 l.), mely Wundt érdemeit méltatja a hírneves bölcsező 70-ik születésnapjának megünneplése alkalmából.

A haszonbér elengedéséről (remissio mercedis) jogtudományi értekezést írt és adott ki *Kiss Géza* ügyvédjelölt, a kolozsvári egyetem egyik leg-

újabbán felavatott, kitűnő képzettségű jogdoctora. Munkája különnyomatként jelent meg a Magyar Kodifikáció-ból. (Bpest, 1903. 34 l.)

* **Harcz a magyarságért!** Az Alldeutsch szövetség cz. a. *Hangay* Oktáv keresk. akad. tanár nagybecsű munkája feltárja azt az alattomban és nyíltan működő nemzetiségi törekvést, melyet a németországi All-deutscher Verband a magyarországi németek (főkép az erdélyi szászok) között és érdekében folytat. (Kv. 1903. 157 l.) Nagyszerű munka.

Az örmény kereszt (Crux Armena) cz. a. *Merza* Gyula tagtársunk érdekes kis füzetet adott ki, mely az örmény templomokban használt keresztzek formáit és jellegét ismerteti (Kv. 1903. 16 l.).

Az „**Olcso Könyvtár**“ legutolsó füzetei ismét tanuságot tesznek arról a gondról, melylyel *Gyulai Pál*, a szerkesztő, változatossá igyekszik tenni ennek a gyűjteményes vállalatnak a tartalmát. — *Ossian énekeit* (1275/80. szám) az eredeti gael mértékben fordította le *Fábián Gábor* s a versek elé *Heinrich Gusztáv* terjedelmes bevezetést írt. Ez a becses tanulmány lelkiismeres, kritikai összefoglalása mind annak, a mit a „Kelta bárd“ énekeiről irtak 1760 óta, a mikor a skót Macpherson Jakab először kiadta Finnghal király vak fiának a dalait. Maga a Fábián Gábor fordítása nemcsak a legteljesebb és leghívebb, hanem egyúttal a legjobb magyar fordítás is és már azért is nagy nyeresége irodalmunknak, mert az Ossian ősrégi költészete évtizedekre új irányt adott az európai izlésnek és költészetnek. — A következő kettős számban (1281/82.) *Sophokles „Philoktetes”*-ét közli *Gyulai Csiky Gergely* fordításában: s ez a két név egymás mellett fölment bennünket a kis füzet becsének az emlegetésétől. Mert Csiky, a ki maga is kitűnő verselő és jeles drámaíró volt, igazán klasszikus művészettel fordította le a tragédia átyjának ezt a remek alkotását. — Közel félszáz esztendő *Gyulai Pál* novellája, a „*Glück-Szerencse úr*“, mely 1856-ban jelent meg először (most 1283/84. szám), de ma is ép oly üde és kedves, mint ötven esztendő előtt volt. — *Regőczy Exner Győző* költői elbeszélése, a „*Réka Gyásza*“ (1285/86. szám) a Nadasdy-díjat nyerte az Akadémia 1901. évi pályázatán. Úgyes verselőnek érdemes munkája, mely a *Ravennai csata* néven ismert mondát dolgozza föl költői elbeszélésnek, de sok tekintetben eredeti fölfogással és nagy költői önállósággal. — Egész kis kötetet tesz a „*XII. Károly története*“, melyet *Voltaire* írt és *Pruzsinszky Pál* fordított magyarra (1287/93. szám.) Voltaire négy évig dolgozott a svéd király viszontagságokkal teljes életének történetén és nem kímélt fáradságot, hogy lehetőleg hű és tiszta képét adhassa a nagyfontosságú mozgalmaknak. Nem csoda hát, ha a kritikusok a francia történeti irodalom egyik legtokéletesebb munkájaként dicsérik ezt a könyvet. A magyar fordításról csak azt jegyezzük meg, hogy minden tekintetben méltó a francia eredetihez, melynek klasszikus szépségei és tömör méltóságos nyelve magyarul is a legteljesebb mértékben érvényesülnek. — Az „**Olcso Könyvtár**“-t a *Franklin-Társulat* adja ki; egy-egy szám ára 20 fillér.

Doktoratusi értekezések. Az egyetemi életnek sajátos irodalma, a doktori értekezések egyik folytonosan csörgedező forrását teszik nemzeti irodalmunknak. Tudva levő, hogy a bölcsészeti doktori cím és rang elérésének egyik feltétele, hogy a jelölt választott szaktudománya főtárgyából irodalmi színvonalon álló értekezést írjon, a melynek nyomtatásban is meg kell jelennie. (Más doktorátusnál ez nem kívántatik s e tekintetben a bölcsészeti doktori cím m. e. magasabb: irodalmi minősítést is involval). A most múlt tanév végén a következő doktori értekezések jelentek meg:

VII. Gergely egyházpolitikai viszonyaj és reformtörekvései; írta *Barna Leander*, k. r. főgymn. tanár. (Bpest, 1903. 475 l.)

Brandenburgi Katalin fejedelemasszony; írta *Novák Róza* (Kolozsvár, 1903. 114 l.)

Ferenczy Teréz élete és költeményei; írta *Halmi Piroska*, (Bpest, 1903. 159 l.)

Petróczy Katalin Szidonia élete és munkái 1664—1708; írta *Antalfy Endre*. (Bpest, 1903. 122 l.)

Toldy Ferencz. Irodalomtörténeti tanulmány; írta *Kunfi Zsigmond*. (Bpest, 1903. 36. különnyomat az Irodalom tört. Közleményekből.)

Az Apostol. Irodalmi tanulmány Petőfi költeményéhez; írta *Gopcsa Endre*. (Kolozsvár, 1902. 133 l.)

Czuczor Gergely pályája; írta *György Zsigmond*. (Kolozsvár, 1903. 73 lap.)

Magyarország viszonya a német császársághoz a XI. évszázadban; írta *Kepp Frigyes Gusztáv*. (Nagyszében, 1903. 74 l.)

Vass Gereben; írta *Barabás Ábel*. (Bpest, 1903. 219 l.)

Major Péter élete és működése. Tanulmány a román irodalom-történet köréből; írta *Pteancu Sándor* főgymn. tanár (Nagyvárad, 1903. 92 l.)

Cyrano de Bergerac; írta *Szabó Károly* (különnyomat az „Egyet. Phil. Közönyből, Bpest, 1903. 40 l.)

Az alsóbbrendű lélek problémája; írta *Borbély Zoltán*. (Kolozsvár, 1903. 35 l.)

A görög templom ormfala; írta *Kliment Jenő*. (Kolozsvár, 1903. 74 l.)

Az Erdélyi Múzeum-Egylet Névkönyve megjelent egy kis füzetben (Kv. 30 l.) s tartalmazza I. az igazgató választmány, II. tiszteletbeli tagok, III. levelező tagok, IV. igazgató tagok, V. alapító tagok, VI. részvényes tagok, végül a szakosztályok, u. m. I. böcelet, nyelv- és történettudományi szakosztály, s II. orvos-természettudományi szakosztály tagjainak névsorát. Mellékletül jelen füzetünkhöz van csatolva.